

Skamba dzūkiška šneka

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

„Dainavos žodžio“ priedas, remiamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo

Keturios nedėlios adventinio česo – švento laukimo – net neapsiūrėjom, kap vandeniu nutekėjo. Gal vaikam tep nesrodo, kap mumiem, pagyvenusiem, kap tas česas graita bėga. Rodos, vakar laukėm 2011-ų metų šv. Kalėdų, o jau duris klībina mus palikc prisgatavinį 2012 metai. Vėl visos kalbos ape gražiausią žiemos šventį – šventas Kalėdas. Vėl užpuolį kalnai rūpesių ne cik užaugusius, ale jir vaikūs. Nežnia, kų tas Kalėdų Dziedulis po aglali padės.

Česas prismyc, kap mūs protėviai, dzieduliai gatavinos šitom vožnom visiem katalikiškom Kristaus užgimimo šventėm. Praeitų rozų kalbėjom jir prisminėm, kų dzūkai per advencinį pasnykų valgė, kokius darbus darbuo jir ko nesekėjo darbuic.

Laukianc šventų Kalėdų dzidžiausias pasnykas buvo Kūcios dzie-

non. O motulės jir bobulės tankiausiai šitų dzienu jik večeros visai nieko nevalgė. Net mažukam, jir ciem nenorėj pienuko duoc. Per žindukų nabagėliai ramunukų arbatukį gėrė. Ale nieko, vaikai augo sveiki jir drūci. Motėros draugei virė vandenin žuvį. Žuvienį poliauku vadzino, valgė vyrai per abiedų jir per pietūs. Žmones storavinos prieš Kūcos dzienu atlikc visus dzidžiausius darbus, ba Kūcios dzienu nesekej kūlc, malc, malkų skaldzyc. Nesekej jir rūbų lopyc, ba bijoj, kad negimtų negyvi gyvuliai. Suslaikyta buvo nuog verpimo, myltų sijojimo. Bobulės, motulės storavinos atsargų turėc, kad nereikt aic skolyc.

Neapseita tų dzienu be varažbitų. Laukiant šv. Kalėdų visa draugė čyscino savo pirkių. Buvo darbo jir vaikam. Stalai, uslanai buvo čystai jišmazgoci. Asla buvo švariai jišluota, šviesiu piesku pabarscyta. Visų dzienu gospadinės gatavino valgi. An Kūcios stalo prigulėj prigatavyc dzvylika valgių. Tai buvo žuvis, duona, silkė, rasalas, kruopos, šližikai, aguoniapienis, spalgenų kisielius, oboliai, žyrniai, plotkelės. Prieš pradėdant večiaroc, visa draugė prausės. Ajo pircin, o kas nejo, pirkion prausės. Už Kūcios stalo sėdos visi čysti jir gražūs. Susėdus visa draugė kalbėjo poterius. An Kūcios stalo tėvulis dėjo šienų, motulė užklojo baltu stalciəsi. An spotkelio an torielkaitės stalo vidurin dėjo plotkelį. Nepamiršo draugė jir jišajusių. Jiem dėjo šaukštūs. Misliino, kad dūšalės atais rozu

Dzūkiška Kūcia

pavečeroc. Vyrausias jėmė plotkelį jin rankas, o kici plotkelas laužė. Dziedulis visiem linkėjo ščescies, geros sveikatos, sulaukc kitų šventų Kalėdų.

Senovėn buvo paprocys paskviesc prieg Kūcios stalo vienus, be draugės gyvenusius žmones.

Baigus večeroc prasdėdzinėj varažbitai. Jiš po skotercies traukė šienų. Žiūrėj, kano jilgesnis. Jei jilgas – jilgai gyvensi. Mergos po večiarai skubinos jišaic an kiemo jir klausyc, jiš katros pusės šunes loja, jiš kur vėjas pucia. Jei jiš tos pusės vėjas pucia jir šuva loja, jiš tos pusės jir svotai atvažuos. Mačino jir malkos, pagaliai, tvoros mietai. Cik surokuoji, jir jei gaunas pora, tai

jir apsižanysi.

Kalėdų rytų šienų nešė gospadorius tvartan jir dalino gyvuliam. O dar senovėn vierino, kad Kūcios nakcį visi gyvuliai žmogaus kalbu prakalba.

Sulaukus šv. Kalėdų ryto, visa draugė (liko cik viena gospadinė abiedai gamyc) ajo ar važau bažnyčion. Per Kalėdas važuoci storavinos greiciau nuvažuoc bažnyčion jir namo jiš bažnyčios. Nuog to prigulėj, kas bus graitėsnis darbuose. Kalėdų pyrmų dzienu nieko nesekej daryc. Malka pecun jiš vakaro sukrauta, paršam jėdalas jišvyrtas. Nesekej šluoc aslos, kad vīstos daržo nedraskytų. Nešukavo jir galvos, bijoj, kad nenuplikt.

Nevalia buvo jir prauscis. Cik suvilgyc jir nusišluoscyt. Abiedoj kopūstus, vyrtus su mėsu, lašiniai jir dešru. Valgė pyragų, gėrė kisielių. Pyrmų dzienu Kalėdų viešnagėc niekas nevaikščiojo. Buvo visur spakaina. Tėvuliai vierino, jei pyrmų Kalėdų dzienu šalta, tai Vėlykos bus su sniegu, o pavasaris vėlyvas. Jei saulės bus, laukia derlyngi metai. Jei per Kalėdas daug sniego – cikėjos sulaukc gero vasarojaus derliaus.

Dzūkų pulkucis visiem dzūkam jir nedzūkam, dzideliem jir mažiem, jauniem jir pagyvenusiem linki vesialų šv. Kalėdų. Tegul jos kožnam atneš ramybį, sveikatų, šviesų.

Kalėdos

*Kalėdos, Kalėdos –
Tai šventė graži,
Kalėdos, Kalėdos –
Jų laukia visi.*

*Kalėdos – tai Jėzaus
Gimimo diena.
Sulaukus jų dziaugias
Visa žmonija.*

*Pabūkim su Jėzum –
Karaliūm dangaus.
An žamės užgimis
Jisai dėl žmogaus.*

Patarlės ape Kalėdas

*Jei Kalėdos bradu – tai Vėlykos ladu.
Geriau su vyri kalėdoti, nei su vaikais ponavoti.
Piemenim Kalėdos – gospadoriam bėdos.
Po Kalėdų avinai be ragu, žąsinai be kaklų.
Necingėdamas kalėdoti valgysi duoną kap pyragą.*

*Jei ne vargai jir ne bėdos, tai visada būt Kalėdos.
Pirmadzienį jir ubagas kalėdot neina.
Jir bernas po Kalėdų ponas.
Kūčių stalas – pykčiui galas.*

Puslapį parengė Antanina Urmanavičienė